

Anna Zeidler-Janiszewska

"Reinterpretacje klasyki", pod red.
Krystyny Wilkoszewskiej, Bogusława
Żmudzińskiego, Kraków 1990 :
[recenzja]

Sztuka i Filozofia 4, 238-239

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Przedmiotem podstawowym, wyeksponowanym w tytule książki jest wszelako metodologiczny status wartościowań w ujęciu antynaturalistów. Rekonstrukcji ich perspektywy poświęcone zostały dwa kolejne (III i IV) rozdziały: *Pozytywistyczna koncepcja metodologiczna wartościowania jako negatywny punkt wyjścia ujęć antynaturalistycznych* oraz *Światopogląd inspirujący antynaturalistyczną metodologię humanistyki: W. Dilthey — H. Rickert — R. Ingarden*. Autorka cieniuje odpowiednie postawy wobec problemu wartościowań badawczych w humanistyce: od otwartego metodologicznego aksjologizmu W. Diltheya, wyrażonego słynną formułą: „nie ma rozumienia bez poczucia wartości”, poprzez ukryty aksjologizm neokantysty Rickerta po Ingardenowski minimalizm aksjologiczny.

W ostatnim rozdziale książki następuje konfrontacja, czy lepiej, jak powiada B. Kotowa, „spotkanie” dwóch wskazanych ramowo wątków narracyjnych: „eksplikacyjnego” i „historycznego”, połączonych pytaniem o metodologiczną rolę wartościowań artystycznych i estetycznych z punktu widzenia trzech wyróżnionych nurtów refleksji antynaturalistycznej. Chodzi w szczególności o wydzielenie przedmiotu szeroko pojętej wiedzy o sztuce oraz o sposób porządkowania i systematyzowania jej ustaleń. Analiza tego rodzaju okazuje się potrzebna także w kontekście dzisiejszych badań nad praktyką artystyczną, które w sposób mniej lub bardziej świadomy korzystają z antynaturalistycznych paradygmatów. Mniej lub bardziej świadomy oznacza także: mniej lub bardziej krytyczny. Praca B. Kotowej stwarza przesłanki dla „bardziej krytycznego” rozpatrywania metodologicznych podstaw współczesnej refleksji estetycznej. Z tego też powodu jest *sui generis* obowiązkową lekturą dla estetyków, uprawiających wszak dziś najczęściej właśnie raczej metaestetykę niż tradycyjną estetykę przedmiotową.

Anna Zeidler-Janiszewska

Reinterpretacje klasyki. Pod redakcją Krystyny Wilkoszewskiej i Bogusława Żmudzińskiego. Wydawnictwo Akademii Górniczo-Hutniczej, Kraków 1990, 253 s.

Przed czterema laty odbyła się w Krakowie konferencja poświęcona reinterpretacjom klasyki, zorganizowana przez Zakład Estetyki UJ. Przy współpracy z AGH wydano w końcu ubiegłego roku materiały z tej konferencji, niestety w nakładzie tylko 220 egzemplarzy, co z pewnością nie zaspokoi potrzeb rynku. Książka bowiem z różnych względów, a przede wszystkim z uwagi na swój interdyscyplinarny charakter, czytana będzie przez szerokie grono humanistów.

Obydwa tytułowe pojęcia rozumiane są przez autorów szeroko. „Reinterpretacja” odnosi się do sztuki, jej krytyki i refleksji filozoficzno-estetycznej, a jednocześnie — w zależności od opcji metodologicznej autorów — ujmowana bywa bądź jako bliższa „wyjaśnianiu” bądź (częściej) „rozumieniu”. „Klasyka natomiast” to — z jednej strony — fragment kanonu kulturowego, z drugiej — „to książki, o których ludzie zwykle mówią tak: «Właśnie czytam na nowo...», a nigdy «Czytam teraz...»”. Te dwa bieguny ujmowania klasyki oddają

zamieszczone jako motto tomu wypowiedzi Italo Calvino.

Najogólniejsze ramy filozoficzne tytułowego problemu omawiają trzy teksty pisane w różnych perspektywach filozoficznych: *Reinterpretacja klasyków* Marii Gołaszewskiej, *Tezy do zagadnienia: Skąd i po co reinterpretacja?* Stefana Morawskiego i *Teoretyczne problemy reinterpretacji* Włodzimierza Ławniczaka. Autorka pierwszego z tekstów zastanawia się nad możliwymi znaczeniami i funkcjami „reinterpretacji” i odróżnia różne odmiany tej procedury. S. Morawski podejmuje z kolei problematykę interpretacji i reinterpretacji w perspektywie współczesnych orientacji filozoficznych skupionych na tych właśnie kwestiach, tj. w perspektywie hermeneutyki i dekonstruktywizmu. Interpretacja jawi się jako istotny wyznacznik naszego doświadczenia, które jest zawsze — jak zauważa Gadamer — podróżowaniem czy wędrowaniem pozbawionym „ostatecznego” celu w postaci prawdy absolutnej. W. Ławniczak wprowadza z kolei do rozważań nad interpretacją perspektywę teorionaukową wzbogaconą pytaniami z obszaru historii kultury.

W naszym dziale, zatytułowanym *Od starożytności do współczesności* umieszczono cztery teksty: A. Zeidler *O reinterpretacji tradycji estetycznej — na przykładzie koncepcji Gadamera*, Z. Mitosek *Poezja i mimesis*, B. Żmudzińskiego *Spojrzenie na teorię filmu André Bazina z filozoficznego punktu widzenia* i wreszcie F. Chmielowskiego *O pojęciu stosowności*. Czynnikiem łączącym te wypowiedzi jest — jak piszą redaktorzy tomu — „chęć potraktowania tradycji estetycznej jako pewnej całości, charakteryzującej się ciągłością od czasów starożytnych aż po współczesność” (s. 4—5).

Oddzielną grupę tekstów stanowią te, których autorzy poszukują inspiracji w fenomenologii — bądź to Husserlowskiej (A. Klawiter) bądź Ingardenowskiej (M. Bielawski, D. Ulicka i A. Nowak). W dziale *Oblicza egzystencjalizmu* zamieszczono dwa artykuły: K. Stark o pankreacjonizmie Bierdiajewa i P. Mroza — próbę interpretacji Sartrowskiego „projektu generalnego”.

Ostatni z wyodrębnionych działów książki to *Reinterpretacje literackiej klasyki*. Znalazły się w nim wypowiedzi K. Wilkoszewskiej o tragizmie i tragedii, konfrontujące dwa „klasyczne” typy tragizmu: Edypa i Hamleta, reprezentujące starożytny i nowożytny model tragizmu, A. Małeckiej o pozytywistycznym wizerunku Szekspira, A. Warmińskiego *O niektórych aksjologicznych konsekwencjach postawy życiowej bohatera „Idioty” — Myszkina* oraz L. Sosnowskiego — analizujący motyw „skazania na śmierć” w interpretacji egzystencjalistycznej.

Formuła *Reinterpretacje klasyki* okazała się bardzo pojemna, a można ją jeszcze wypełniać na wiele różnych sposobów. Z tego też względu książka zainteresuje z pewnością reprezentantów różnych dyscyplin humanistycznych — wszak w każdej dziedzinie kultury symbolicznej podejmujemy jakieś reinterpretacje jakoś rozumianej „klasyki”. Zabieg ten zabezpiecza wszak ciągłość i tożsamość owej dziedziny, poświadczając jednocześnie jej żywotność.